

TOT DE TOTI

FOTO DEL MES

Ares Dedieu

“ETH MÈSTRE ENSENHE MÈS DAMB LO QU’EI QUE DAMB LO QUE DITZ”

Eth dusau trimèstre en Institut d'Aran a segut intens, plen d'activitats compartides. S'an organizat conferéncias de prestigi. Anna Carpena realizèc ua polida charrada sus Educacion Emocionau, que s'a somat ara exposicion deth Dr. Miquel Angel Prats sus era utilizacion des TAC. S'a contunhat trabalhant damb fòrça illusion enes diferents escambis internacionaus damb es EEUU e damb França. Tanben, s'a dinamizat eth Centre e s'a cercat era complicitat der alumnat damb activitats diuerses coma era presentacion dera Lip Dub, era Revista, era participacion ena gira dera equipa professionau de fòtbòl sala Inter Movistar, eth Pica Letres en aranés, e d'autes activitats e gessudes. I a auut temps entà participar activaments enes actes commemoratius deth 1714, deth Tricentenari.

En barrament d'aguesta edicion, e entà erositat e orgulh de toti, se mos informe des deth Consejo Superior de Deportes que 16 escolans der Institut d'Aran anaràn seleccionadi entàs Campionats deth mon d'Esquí Escolar que se celèbren en Sierra Nevada.

S'an enegat nau projèctes des estudis qu'incidissen dirèctaments enes Projèctes Educatiu, e que daràn prestigi ath Centre en un futur pròplèu coma eth Bachibac, eth Bachilierat damb curriculum mixte que se convalidarà damb eth Baccaulerat francés, e que balharà d'autes possibilitats academiques e professionaus as escolans dera Val d' Aran e de d'alti territòris pròplèus.

Ath delà de totes aquestes activitats e accions academiques e educatives que son pròpies deth nòste entorn escolar voi aprofitar aquest numèro dera revista deth Centre entà parlar dera figura de dus professors, de dues persones, qu'an significat, per lo que son e per lo qu'an hèt, un miralh entara comunautat educativa dera Val . Qu'aquestes linhas, donques, serviquen de petit e umil aumenatge ath trabalh docent de Pepita Farre e d'Ernest Gil, qué an estat dus professors de referéncia enes sòns respectius airaus de coneishement, e que s'an jubilat pendent aquest cors academic.

Toti dus an desvelhat en nosati, a traucers des sòns valors e des sòns principis, era immensa conviccion de qu'eth mestier de "mèstre", de "professor", ei un gran mestier. Eth sòn trabalh diari, eth sòn saber estar enes moments complicadi, era cèrca contunhada de coneishements, era empossada, era illusion entà realizar prètzhèts innovadors entà qu'er alumnat aprengue, era preocupacion constanta entà trobar solucions a problèmas existentsi,...

Un seguit de valors qu'auem pogut hèr evident en toti dus, e que provòquen era reflexion e era conviccion de qu'aquest mestier, portat ara sua maximona expression, sigue un des prètzhèts mès nòbles que podem trobar en univèrs uman. Ei alavetz quan podem rebrembar ar umanista danés Soren Kierkegaard quan didec: "*Eth mèstre ensenhe mès damb çò qu'ei que damb çò que ditz*".

Pepita Farré / Ernest Gil, fòrça gràcies per tot çò que mos auetz dat, qu'a estat fòrça e fòrça bon.

Manel Serrabona

Vielha, 11 de març de 2014.

“ Què podem fer després de l'ESO? ”

Què podem fer després de l'ESO? Podem fer Batxillerat o Formació Professional.

Si escollim Formació Professional, a l'INS d'Aran podem trobar diferents Cicles Formatius de Grau Mitjà i un Grau Superior. També tenim el PQPI.

Els cicles formatius poden tenir una durada d'un o dos anys. Ens preparem per incorporar-nos al mercat laboral. Quan més formats estiguem, més probabilitats tindrem d'aconseguir un lloc de treball.

Les matèries que es cursen són teòric-pràctiques i específiques dels estudis que hem escollit. També es realitzen pràctiques en empreses.

CFGM “Conducció d'activitats fisicoesportives en el medi natural”.

És un cicle d'un any. Fonamentalment ens preparem per treballar conduint grups en BTT, cavall o a peu.

La incorporació al món laboral en aquest àmbit implica ser responsables de les tasques que desenvolupem, i sobretot, tenir en compte que hi ha un grup de persones (nens, adults...) que estan sota la nostra responsabilitat.

Podem realitzar activitats a la natura molt variades, molt engrescadores... però sempre realitzades amb les màximes garanties de seguretat per nosaltres i els nostres clients.

Alguns dels crèdits que es cursen són: Senderisme, BTT, cavall, seguretat en muntanya (amb diferents sortides al medi natural), dinàmica de grups, primers auxilis, activitats físiques per a persones amb discapacitats...

CFGS “Animació d'activitats fisicoesportives”

És un cicle de dos anys. Fonamentalment ens preparem per ensenyar i dinamitzar jocs, activitats fisicoesportives recreatives individuals, d'equip i amb implementes, i activitats de condicionament físic bàsic.

Alguns dels crèdits que es cursen són: activitats fisicoesportives d'equip (bàsquet, voleibol), individuals (natació, gimnàstica esportiva), amb implementes (tenis, bàdminton), dinàmica de grups, fonaments d'anatomia i de l'entrenament, metodologia, primers auxilis, salvament aquàtic, activitats físiques per a persones amb discapacitat ...

Aquestes activitats esportives es poden dur a terme amb persones de diferents edats i en diferents àmbits (recreació, extraescolars....)

... Que farem després de l'E.S.O?

Nos quejamos de que vivimos en sociedades violentas, agresivas; y generalmente cuando nos quejamos lo hacemos desde la impotencia. La impotencia de quién no puede hacer nada para cambiar, porque “el sistema tiene la culpa de todas la desgracias que testimoniamos a nuestro alrededor”.

Vivimos en sociedades donde la violencia está normalizada, es “normal” que los niñ@s/jóvenes se peguen en el patio de la escuela, es “normal” que se digan “tonto/a”, es “normal” pegarles para que aprendan a no ser “malos”, es “normal” que en las películas se maten los personajes, o en las series de Tv se griten y se insulten los protagonistas, es “normal” que exista el abuso de poder verbal, o físico, o laboral, o económico, o político, es “normal” gritar, o dar golpes, o romper objetos si estamos enfadados...

“No pasa nada, es normal”, decimos; sin embargo, con nuestras pancartas nos vamos a las calles a exigir que haya paz en el Líbano o en Siria, o en el mundo. Nos declaramos pro la paz, pero abalamos con complicidad inconsciente muchas de las formas de violencia que se dan en nuestro alrededor; incluso muchas veces las implementamos con nuestros alumnos, o nuestros hij@s, o nuestra familia, o amistades o conocid@s.

Sí, hemos normalizado la violencia en muchas de sus formas; y escribo “hemos” porque somos responsables de ello. La mayoría repetimos estos modelos aprendidos de agresividad y violencia, y lo hacemos porque sentimos que eso no es violencia. Y aquí valdría la frase “no hay peor ciego que el que no quiere ver”.

Creemos que un niñ@ o joven le quite a otro su estuche favorito o se ría de su timidez “es normal entre niñ@s y jóvenes”; no vemos allí una situación de agresividad, ni de violencia, ni de abuso... Por supuesto, si así lo viésemos no lo permitiríamos y no lo normalizaríamos. Además para justificar esas acciones, solemos añadir: “eso también pasaba cuando nosotros éramos pequeñ@s o jóvenes y no ha pasado nada”.

Sin embargo, reflexionemos ¿realmente no ha pasado nada? ¿Realmente alguien recuerda con buen sabor de boca cuando lo insultaban en el colegio, o lo criticaban a sus espaldas, o le quitaban sus cosas, o lo pegaban, o se reían de él/ella? Creo que nadie. Y ¿quizás alguien cree que el miedo que muchas personas adultas experimentan cuando tienen que hablar en público no nace también del recuerdo y el pánico vivido en la infancia o en la adolescencia a que otros se riesen de uno/a? ¿A caso alguien cree que esos episodios de dolor emocional cuándo somos niñ@s o jóvenes no nos pasan factura de adultos?

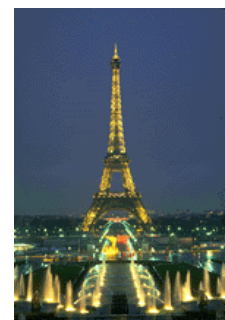
Efectivamente, esas formas de violencia normalizada con los niñ@s y jóvenes tienen consecuencias en los adultos que serán en el día de mañana, y justamente no son unas consecuencias que les acercarán al bienestar, sino todo lo contrario: los llenarán de miedo y odio contenidos y no reconocidos; pero lo peor es que tenderán también ellos a normalizarlas cuando las testimonien.

En esta normalización de la violencia que experimentamos, quizás lo más paradójico sea que para enseñar a los niñ@s/jóvenes que no hay que ser violentos, ni agresivos se usa la violencia. Si nos enteramos que nuestro hij@, o nuestro alumñ@ se ha comportado agresivamente o violentamente con otro compañer@, solemos hacerles entender que “eso no se hace” con un bofetón, o con un buen chillido, o con un castigo de aquellos de “se va enterar”. ¿No os parece contradictorio?

Pie de imagen o gráfico.

*“Ojo por ojo
y todo el
mundo
acabará
ciego” decía
Mahatma
Gandhi*

Pie de imagen o gráfico.

TOT DE TOTI

“Ojo por ojo y todo el mundo acabará ciego”

decía Mahatma Gandhi

Existen otros modelos que explorar que no usan la violencia, ni la agresividad para relacionarnos con nosotros mismos y con los otros; modelos que usan el afecto, la comprensión, la empatía... sin embargo, aún no son muy conocidos. Y lo peor es que los jóvenes tampoco los conocen, ellos copian y reproducen lo que ven, lo que creen y sienten que es “normal”. ¿Cómo esperamos pues que no sean violentos y agresivos, si viven rodeados de múltiples formas que denotan agresividad y violencia?

No es labor fácil la de levantar ejemplos nuevos; lo más sencillo es repetir lo que aprendimos sin preguntarnos si fue la mejor educación la que recibimos, y si quizás hay otras formas que experimentar. El hecho de que nuestros maestr@s o padres/madres nos educaron a base de gritos y con algún que otro golpe, no quiere decir que fuese lo mejor para nosotros, sólo quiere decir que es lo mejor que ellos sabían hacer en ese momento, y no tenemos porqué repetirlo con nuestros alumn@s o hij@s. Que en el patio de la escuela a la que íbamos, o en nuestras aulas de instituto, se dieran situaciones de insultos y peleas, o situaciones de reírse de otros compañeros (o incluso de nosotros) no quiere decir que sea lo que se tenga que repetir por los siglos de los siglos, sólo es lo que se dio en ese momento y que ahora con el paso de los años sabemos que no nos hizo bien ni a nosotros, ni a nuestros compañer@s. Por tanto, quizás sea hora de plantear un cambio de estrategias para con aquellas generaciones que nos siguen.

La evolución de nuestra especie Humana no pasa sólo por dar grandes saltos tecnológicos, sino también por dar grandes saltos en nuestra inteligencia emocional. Y esos saltos no se dan solos, sino sólo si nosotros con voluntad y perseverancia investigamos cómo hacerlos.

Y es en este contexto dónde la educación emocional se hace nuestra aliada. Si aprendemos primero nosotros (como maestr@s o padres/madres o adultos) a gestionar esas emociones que nos llevan a recurrir automáticamente a la agresividad, a la violencia o al abuso; podremos poner en práctica delante del conflicto y la frustración otras formas de hablar y de actuar que servirán de modelo para aquellas generaciones más jóvenes.

Por supuesto que podemos construir modelos en los que las emociones como la rabia, el odio, la frustración, los celos, la envidia y el miedo no sean peligrosas, sino que podamos sentirlas y entender que otros también las sientan. Sin embargo, aprendiendo y enseñando a ser dueñ@s de ellas, es decir aprendiendo a sentirlas a sabiendas que vamos a canalizarlas de formas no violentas. No podemos evitar sentirlas, ni podemos evitar que otros las sientan (y mucho menos los jóvenes y niñ@s), pero sí podemos aprender y enseñar a gestionarlas y a canalizarlas de manera que no nos hagan daño ni a nosotros, ni a aquellos que nos rodean.

Reconocer nuestras emociones y aprender a gestionarlas es el primer paso hacia la Paz.

Nadie ha dicho que sea fácil, de hecho, si lo fuera viviríamos en un planeta en armonía y bienestar...

Que no sea fácil, no quiere decir que no haya que probarlo, ¿no crees?

Pax Dettoni Serrano
Politóloga, Antropóloga y Dramaturga
Teatro de Conciencia (www.teatrodeconciencia.org)

Era poesia
en temps
d'Era
Querimònia

Musèu dera Val d'Aran

21 de març de 2014 a les 22:00

Des del Musèu dera Val d'Aran, la Biblioteca Generau de Vielha, la Biblioteca de Naut Aran, i Institut IES d'Aran, s'ha preparat un recital de poesia trobadoresca per commemorar el dia internacional de la poesia que té lloc cada any el 21 de març.

Enguany les institucions esmentades s'han unit per primer cop per preparar un acte conjunt on es rememori la poesia occitana de referència, la poesia trobadoresca. Diversos membres afins aquestes institucions recitaran poemes de diversos trobadors i trobadores.

Les poemes que es recitaran seran els següents:

Guilhem de Peitieu. "Farai un vers de dreit nien"

Raimbaut d'Augenga. "Ara em plau, Giraut de Bornelh"

Azalais de Porcairaques. "Ara el temps fred ha vingut"

Castelloza. "No hauria de voler entonar cap cant"

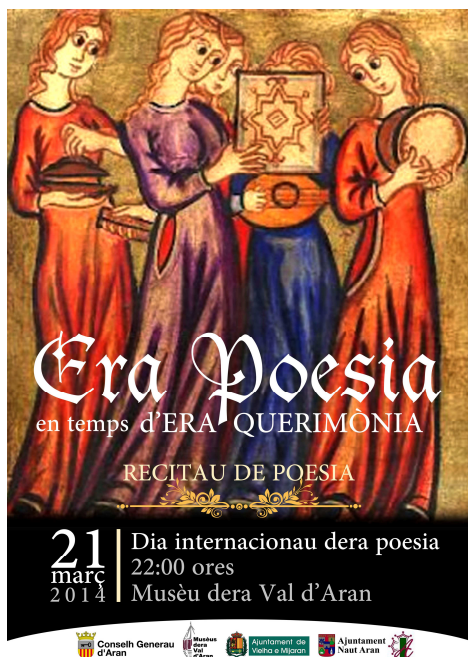
Comtessa de Dia. "Estat ai en greu cossirier"

Arnau Daniel. "L'aur'amara fa'ls bruels brancutz"

Cerverí de Girona. "Entre Lerida e Belvis"

El recital estarà acompanyat per l'intervenció musical de Pau Correa i Lluçia Mas.

L'acte vol ser un punt de trobada dels amants de la poesia, en un ambient distès i multicultural.

Intercambi 2013-2014

Le 17 février, un groupe d'élèves de 2au de la ESO ont participé à la deuxième rencontre avec leur correspondants français à Montgarri. La journée ensoleillée nous a permis de passer de merveilleux moments ensemble: l'itinéraire commençait à Beret. On a chaussé les raquettes, on a fait le parcours tout au long duquel on rencontrait les épreuves physiques organisées par les élèves de Marc et on a cherché le trésor enterré sous la neige avant le repas de midi.

Puis on est rentré, chacun à son rythme avant de reprendre le bus qui nous a ramenés dans nos villages respectifs.

À très bientôt pour une nouvelle rencontre au mois de mai!

2au dera ESO (Didier Daurat- Institut d'Aran)

Entrevista a May Peus

1. En qué consistís exactament aquest programa de pretecnificacion?

Eth centre de pretecnificacion ei ua plataforma de supòrt ath treball que hèn es clubs aranesi dera Val d'Aran. Consistís en somar pendent era semana, dies d'entrenament as dies que hèn pendent era dimenjada damb es clubs. Tamb açò sajam de dar-li mès qualitat e mès quantitat d'entrenaments as mainatges que son classificadi laguens d'aquest centre de pretecnificacion.

2. En quin an comencèc a formar-se?

Eth centre coma tal ei reconeishut peth Consejo Superior de Deportes a compdar de hè dus ans, mès coma centre especializat en espòrts d'iuèrn, comencèc en an 2003. A compdar d'aquest an, i a agut diferents categories enquia arribar ara maxima qu'ei eth reconeishment per part deth Consejo Superior de Deportes.

3. Guairi ans hè qué i formes part?

Coma tecnic, des deth començament tostemp è collaborat damb es grups d'entre semana e, coma coordinador de çò qu'ei eth grup d' Infants deth grop de pretecnificacion desde qu'ei oficiau peth Consejo Superior de Deportes, donques hè dues sasons.

4. Quini tipus de pròves cau hèr entà poder formar part d'aquest centre?

I a dus tipus de pròves, ua tecnica e ua fisica. Es pròves fisiques consistissen en passar uns diferents tèsts, d'agilitat, de coordinacion, de velocitat e de fòrça e d'aquí se trèn ues puntuacions que se tabulen e se dan ues mieges tà poder determinar quini corredors son es que son mès fòrti. Es pròves tecnicas, que son d'esquí aupin, e consistissen en dues parts: ua que son es resultats obtengudi pes mainatges ena passada sason e dempús ues baishades d'esquí liure a on hèn diferents tipus d'exercicis que se valoren pes tecnicos e d'aquí trèn era mieja de toti es resultats.

5. Se pòt obsevar ua mielhora enes corredors autan a nivèu tecnic coma enes resultats des competicions?

Òc, òc. Evidentment, quinsevolh mainatge d'aguesti, que forme part d'aguest grop, simplement pera quantitat de dies que pòt entrenar e era qualitat d'entrenament qu'a pendent era semana, adquirís ua mielhora considerable. Aguesti resultats se ven reflectidi en positiu comparat damb d'auti gojats que simplement esquien era dimenjada. Tanben cau pensar qu'es gojats que formen part deth centre de pretecnificacion pendent er iuèrn esquien ath torn d'uns 110 dies d'entrenament ena nhèu.

6. Guairi corredors an estat enes Mondiaus Escolars Junior en Sierra Nevada?

Donques auem podut compdar damb 3 grops des 4 que se podien auer classificat. I auien dues categories des diferenti sèxes. Era categoria grana d'òmes e de hemnes a estat representada per Institut d'Aran e era categoria de gojats joena tanben. Ena categoria de gojates joenes ei a on auem agut de cedir era plaça ar estudi de Jaca. Cada grop e cada categoria podie participar damb un maximon de 5 corredors pertan, nosati n'auem portat 15.

7. I a agut bèth corredor deth centre qu'arribat as Jòcs Olímpics?

Donques tres. Eth primèr an que se comencèc eth centre de pretecnificacion coma centre especializat en espòrts d'iuèrn tutelat peth Conselh Generau d'Aran, comencèrem damb era generacion der an 1988, a on auèrem a Paul de la Cuesta. Siguesc eth primèr olimpic que gessec d'aguest centre, un shinhau mès joena mès ena madeisha olimpiada que siguesc en Vancouver 2010, auèrem a Andrea Jardí que tanben formèc part d'aguest centre e, ja d'ua etapa mès modèrna, Alex Puente de Vielha a estat olimpic en aguesta darrèra olimpiada de Sochi 2014. Pertant tres corredors qu'an gessut deth centre de pretecnificacion dera Val d'Aran.

8. Afècte er esquí ath rendiment academic des mainatges?

Totalment. Afècte d'ua manèra fòrça positua. Quinsevolh mainatge qu'ei en un centre de naut rendiment d'espòrts com pòt èster en aguest cas es esquiaires, an de hèr un doble sacrifici, son sus ua disciplina e sus ua dinamica de trabalh diaria que les hè que non poguen pèrder ne un moment era concentracion enes estudis, pertant ei prioritari e fòrça important que quinsevolh mainatge esquiador que volgue formar part d'aguest centre age uns resultats academics subergessents. Açò compòrte qu'aguesti mainatges agen d'esforçar-se tà poder trèir ues mielhors nòtes e poder formar part deth centre de pretecnificacion. Particularaments pensi que quinsevolh mainatge qu'ei un bon esportista, segur qu'ei un bon estudiant.

CAMPIONATS DETH MON ESCOLAR 2014

Era semana deth 24 ath 28 de març aueren lòc es Campionats deth Mon escolar en Sierra Nevada. I participèren un totau de 180 escolans d'onze païsi. Competiren enes categories de slalom e gigant agropadi per centres escolars e en dues categories d'edat (14 a 16, e 16 a 18) e a on se volie promòir er espòrt, era conviuença e es boni valors.

Der Institut d'Aran se i desplaçèren 12 escolans, amassa damb es tecnicos e ua professora.

Eth campionat se dauric damb un desfile inaugurau e a on eth president dera Federacion Internacionau Guy Fusening dèc era benvenguda a toti es participants e anautic eth drapèu des mondiaus escolars.

Er heired siguec eth protagonista dera prumèra jornada deth Campionat., damb ua temperatura de -10° e un vent de 60 Km/h hège qu'era sensaciòn temica siguesse de -20° , mès açò non impedic pas córrer un slalom de 52 pòrtes e 300 m de desnivèu, a on es nòsti corredors obtengueren uns resultats fòrça satisfactòris. Destacable era dusau posicion d'Angeru Garai e sonque superat per Austriac Lukas Tischer e era quatau e cincau posicion de **Marta Jiménez** e **Júlia Casanovas** respectivament e nauament sonque superades pes austriaques Bianca Venier, Antonia Walcha, Claudia Stueckler.

Ath longdeman es condicions metereologiques mielhorèren e des de prumèra ora deth maitin se portèc a tèrme eth gigant a on Aingeru Garai quedèc 4au e Marta Jiménez nauament quedèc 4au.

Podem díder qu'era valoracion finala a segut fòrça, fòrça satisfactòria pr'amor eth nivèu dera màger des païsi ère plan nauta, en tot obtier ua fantastica dusau plaça per equips en categoria II femeni na e ua mereishuda 4au plaça en categoria I masculina.

CAMPIONATS DETH MON ESCOLAR 2014

**"JORNADA DE
QUÍMICA
INTERACTIVA"**

2n de Batxillerat

El passat 6 de febrer, els alumnes de la matèria de modalitat de química de 2n de batxillerat van anar a la Facultat de Ciències i Biociències de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) on van assistir a un taller de química. Aquest tenia com a propòsit el de potenciar en els estudiants l'interès per la Química, entesa com a ciència experimental, mitjançant la seva participació activa en el laboratori. La jornada es va dividir en les següents activitats:

- Visita a l'exposició "Gràcies a la Química" on els alumnes van poder veure que la química, utilitzada adequadament, constitueix una aportació cabdal per a la societat del benestar de la qual gaudim ja que és present en molts dels objectes que utilitzem quotidianament (acer, plàstic, tefló, etc.).
- Una presentació dels aspectes bàsics de seguretat en els laboratoris així com també del tractament de residus.
- Una part pràctica virtual on des de l'aula d'informàtica es va poder veure que la química també té una vessant teòrica que esdevé una eina molt útil per tal d'entendre i explicar la química que té lloc als laboratoris. Concretament es van estudiar diversos aspectes del comportament de l'aigua.

Una part pràctica experimental al laboratori on de forma totalment pràctica els alumnes van poder gaudir per exemple del "Racó del detectiu", on van determinar les empremtes dactilars sobre recipients i també van poder fer de detectius ambientals per tal de determinar quin element metàl·lic hi ha en una mostra d'aigua contaminada. A més van sintetitzar alguns materials polimèrics entre molts altres experiments.

Aprofitant que aquell mateix dia hi havia la Jornada de portes obertes de la UAB, després de dinar els alumnes van assistir a les diferents xerrades de presentació dels estudis que la Universitat va oferir amb l'objectiu de tenir informació directe per tal de poder disposar de millors elements per a la decisió de la tria dels estudis del proper curs.

Globalment la jornada va ser qualificada com a molt profitosa per part de tots els alumnes.

MEDIO

*“La vida
d’un
estudiant
d’ESO a la
Vall d’Aran”*

*Alumnes de
3r d’E.S.O
Llengua
Catalana*

NEVADA INESPERADA

En Pol es desperta un matí fred de principi d’hivern per anar a l’institut. Ell viu a la Vall d’Aran i té moltes ganes d’arribar a classe, ja que la professora li ha de dir la nota de matemàtiques i l’examen li va anar força bé. Tot d’una, mira per la finestra i veu que ha fet la segona nevada de l’any durant la nit, i és increïble.

Les màquines de neu tenen molta feina, ja que amb la que ha caigut no pot circular un cotxe normal. Com que el seu carrer és el més petit i inservible del poble, sempre és l’últim en ser netejat, i clar... En Pol havia d’arribar a temps a la parada del bus, però viu massa als afores per anar-hi caminant. No tindria temps.

Després de rumiar-s’ho una mica, es comença a preparar per marxar. Es mentalitza de què l’única manera d’arribar a temps és corrent. Així que es posa les botes de neu, la motxilla a l’esquena i surt d’un bot des de la porta de casa.

Tot corrent es creua amb en Manel, el vell del poble, i li explica que el transport escolar s’ha suspès per la quantitat de neu. Les màquines no donen l’abast. Finalment, torna cap a casa, amb un adéu molt amable, i baixa deu minuts més tard amb el seu pare. Arribarà mitja hora tard a classe, però almenys la professora li podrà dir la nota de l’examen.

Gerard de Castellarnau

CRONOLOGIA HÈTS 1714

20 de hereuèr de 1700, Eth rei confirme es privilègis dera Val d'Aran e concretament eth privilègi dera franquessa de drets. Sagèth en cera lague d'ua caisha metallica que se consèrve a part ena Planèra

1 de noveme de 1700, mòrt Carles II d'Austria

16 noveme 1700, Felip accepte era Corona d'Espanha

1701, Felip V, ja monarca, siguec reconeishut com a tal per Catalonha, de de jurar es constitucions

Seteme 1701, Anglaterra, es Províncies Unides e Austria signaren era Gr Aliança dera Haia

1701-1702, era Val d'Aran pren part dera candidatura de Felip V

1703, a Viena, er archiduc siguec nomenat rei de Castelha e Catal Aragon, tanben s'adherien ara Aliança Portugal e Sabòia.

1705, a Catalonha, era oposición ath monarca borbonic, dirigida pera noblesa, entrèc en contacte damb es aliats e signèc eth pacte de Genova Anglaterra.

1705, era Val d'Aran pren part deth archiduc Carles d'Austria. Ua part des aranesi manats peth baron de Les, governador d'Aran, non volien ath pretendent des catalans Carles d'Austria.

Octubre de 1705 er archiduc arribèc a Barcelona, on siguec proclamat rei e eth nòm de Carles III dempús de jurar es constitucions.

1705-1711. era Guèrra de Succession se desenvolupèc en diferents frònts peninsula e d'Europa.

1706, es fòrces der archiduc-rei Carles III conqueriren Aragon, Valé Madrid, Malhòrca e Eivissa.

1706, Felip V designe governador de Castèth Leon a Francesc Cao de Ben baron de Les

1706, Felip V sage de contrarotlar era Val d'Aran m's trape resistència per | des miquelets catalans e des autriacistes que prenen Castèth Leon dirigits | Portolà, Puig i Mòra

1706, dempús d'un primèr assaj d'assaut en 1704, un grop d'aranesi partid der archiduc Carles d'Austria, capitanejats per Ramon Mòga e Jusèp Portol entre d'auti, pren Castèth Leon

Abriu de 1707, era victòria filipista d'Almansa comporte era conquesta borbonica de València e d'Aragon, damb era pèrta des sòns furs (1708).

1707, es partidaris der archiduc auciràn Francesc Cao de Benós, baron de Les

1707, entre es combatents aranesi, partidaris de Carles d'Austria, se distingissen es capitans Josep Portolà, Francesc Puig del Poal, Ramon Moga, Josep Puig i Jaume Mora, autan ena defensa de Castèth Leon com ena accion contra er intent francés d'entr ena Val.

1708, se perden Lhèida e Tortosa.

1708, derrota ath generau Rossell damb 1400 baishes enes pòrts dera Picada e Portilhon de Bossòst .

17 de seteme 1708, què Benasc

Deseme 1710, era situacion diplomatica e bellica se decante a favor de Felip V

Abriu de 1711, moris sobtadament er emperador austriac Josep I, frair der archiduc-rei Carles III, eth quau, per succedir-le, auec de deishar Barcelona entà poder èster proclamat emperador damb eth nòm de Carles VI.

1711, era Val i aucupada peth marquès d'Arpajon, generau de Lois XIV

1711, eth marquès d'Arpajon se lance damb furia contra Salardú. Es sòns vesins an d'aufrir com a garantia de vida e isenda es vasi e ornamentals sagrats dera glèisa de Salardú qu'Arpajon depause en Castèth Leon.

1711, eth marquès d'Arpajon exigís ua contribucion extraordinària de 20000 doblons as comunautats municipaus d'Aran, qu'augmentarà eth sòn sucesor Mr. Duvil, tinent deth rei Felip V, entara reedificacion e mantieniment de Castèth Leon, cremat pes soldats der archiduc en tot retirar-se

9 d'octobre de 1711, dempús d'un cuert sètge e dauant dera menada de minar era fortalesa, era guarnicion se rend ar Exèrcit Francés deth marques d'Arpajon.

1711, Felip V autrege eth cargue de governador a Gaspar Cao de Benós, hilh de Francesc Cao de Benós, baron de Les, executat en 1707

1712, era victòria de Denain des tropes franceses sus es Províncies Unides hèc que s'iniciessen es converses de patz

12 d'abriu de 1712, Gaspar Cao de Benós (aguest nòm le da Josep Lladanosa,, ath contrari que en auti lòc que ges damb eth nòm de Francesc), baron de Les, jure eth cargue de governador d'Aran.

1713, se signe era patz patz d'Utrecht

Març-junh de 1713, er emperador cridèc (març-junh de 1713) a Viena l'emperadriu, Elisabet Cristina de Brunsvic, enquia alavetz regent a Barcelona, e as tropes

Març de 1714, s'inicien es negociacions de patz damb França a Rastatt

11 seteme de 1714. Capitulacion de Barcelona

18 de seteme de 1714, Capitulacion de Cardona

Bausen e Garòs auèren de demanar un prèst ath baron d'Abella (Pallars Jussà) entà pagar as Borbons

Junhsèga de 1715, damb era conquesta de Malhòrca e Eivissa pes Borbons s'acabe era guèrra de Succession, e ath madeish temps, era soberania de Catalonha.

16 gèr de 1716. Decret de Naua Planta, sistèma de govèrn centralizaire e absolutista impausat per Felip V as territòris deth vielh Regne d'Aragon (Catalonha, Aragon, Valéncia e Balears)

Era Val d'Aran demorarà excludida dera naua partición de Catalonha e eth predit decret non s'aplicarà pas en aguest petit territori pirinenc.

1717, autrejat per reiau orde peth Capitan Generau de Catalonha ara Val d'Aran li sigueren confirmadi plenamente es privilètgés per part de Felip V.

13 dé març de 1717, reiau orde comunicada peth princep Francesc Pius de Sabòia, marquès de Castel Rodrigo e capitan generau de Catalonha, a on s'ordene qu'eth baron de Les continue en govèrn de Castèth Leon e confirme es usi e costums des aranesi.

Primauèra de 1719, eth mariscau Berwick, conqueridor de Barcelona l'11 de seteme de 1714 e fidèl defensor dera dinastia que regnaue en Espanha, recomane era aucupacion dera Val per part deth mariscal Bonas damb set batalhons.

Junh 1719, a causa der intent d'aucupacion dera Val d'Aran per part der exercit francés ei eth primèr viatge que se ve a un baron de Les lutar contra er exercit francés

Primauèra-junh 1719, era vila de Les e era guarnicion de Castèth Leon reistisen er intent d'aucupacion per part der exercit francés. Eth baron de Les, coronel de cavalheria, dirigirà personaument era resisténcia en Castèth Leon.

Eth sètge en castèth dure 15 dies. En capitolar era guarnicion, Gaspar de Les queigüec presoèr e sigüec internat en França.

1719-1721, era Val d'Arán demorarà aucupada pendent 3 ans pes francesi. Berwick met com a governador a Champier qu'exigirà impòsti en benefici pròpi. Champier serà destituït lèu per Berwick.

Gèr de 1720, de totes es tèrres pirinenques aucupades per França sonque quede era Val d'Arán en mans des francesi.

10 de hereuèr de 1720, se permet era repatriacion de presoèrs de guèrra internats en França, entre es quaus i a eth baron de Les, que demane agüest madeish dia ath rei Felip V èster reposat en sòn cargue de governador dera Val

1720, eth rei Felip V retorna eth cargue de governador dera Val d'Arán a Gabriel Cao de Benós, baron de Les.

1720-1721, era Val d'Arán restarà ath marge deth corregiment pirinenc de Talarn. Serà ua comunautat politica regida peth governador e per assessor juridic, qu'abantes de 1721 ère eth doctor Jusèp de Miguel, un e aute de nomenament reiau.

1720-1721, eth Conselh dera Val restarà plan disminuït enes sues prerrogatiues.

28 de junh de 1728, Felip V referme as aranesi eth dret de poder extreir eth lan deth país tà França e eth pas de ramats d'ua part a auta, les autrege poder hèr dues hèires ar an e un mercat semanau, a més dera minoracion ena extraccion de sau procedent de Gerri e Morreres.

14 d'octobre de 1735, Felip V eximís eun ua reiau cedula der us de papèr sagerat

28 de gèr de 1738, reiau cedula que referme es concessions de Felip V a favor dera Val d'Arán e autes referents as impòsti e contribucions, adreçades a paliar era praubessa deth país.

MÚSICA

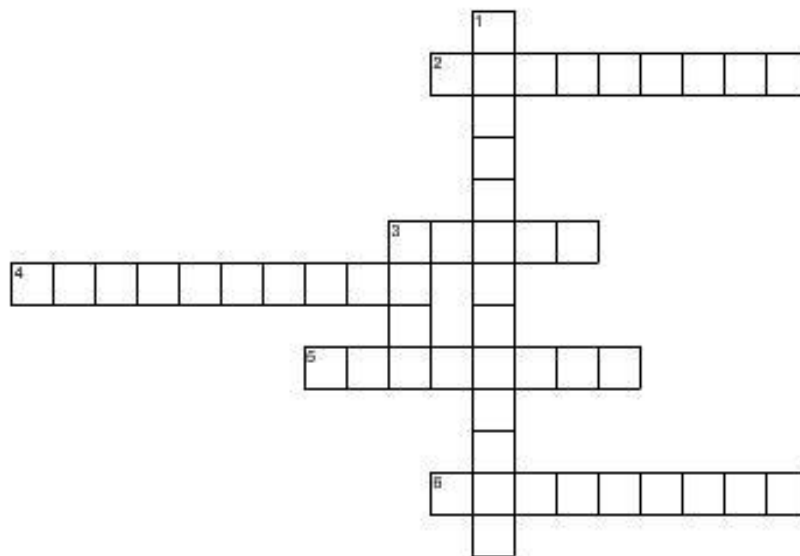

MOTS CROTZATS

Mots crotzats

Era ciutat e eth pobre

Horizontal

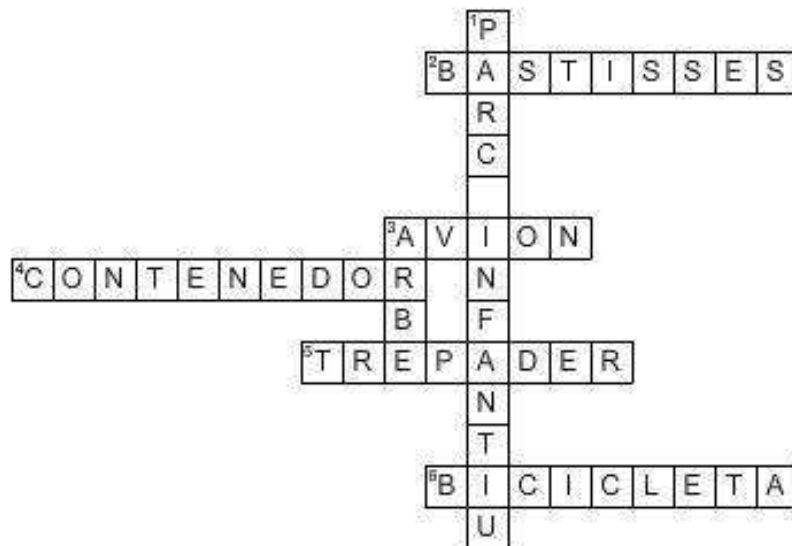
2. Son molt alti e viuen persones.
3. Ei un veicle que vole.
4. A on es llanÃ§a era lurdera.
5. Per on circulen es coches.
6. Ei un veicle damb pedals.

Vertical

1. A on joguen era mainadera.
3. Ei alt e damb huelhes.

Mots crotzats

Era ciutat e eth pobre

Horizontal

2. Son molt alti e viuen persones.
3. Ei un veicle que vole.
4. A on es llanÃ§a era lurdera.
5. Per on circulen es coches.
6. Ei un veicle damb pedals.

Vertical

1. A on joguen era mainadera.
3. Ei alt e damb huelhes.